

กระบวนการพัฒนาคู่มือเพื่อการปรับปรุงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและปลอดภัย สำหรับผู้สูงอายุ

The Process of Developing a Manual for Housing Improvement for a Suitable and Safe Environment for the Elderly

กตัญญู หอสูติสิมา,¹ ธนายุทธ ไชยธรัตน์,²

Katanyu Hawsutisima,¹ Tanayut Chaithongrat,²

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ ในพื้นที่ตำบลวังแสง อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม เพื่อพัฒนาและจัดทำคู่มือในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ และเพื่อศึกษาความพึงพอใจในคู่มือการปรับปรุงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ โดยมีขั้นตอนการศึกษา 3 ขั้นตอน คือ (1) ขั้นเตรียมการ โดยการศึกษาข้อมูลพื้นที่และวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ (2) ขั้นดำเนินการ ทำการจัดอบรมกลุ่มเป้าหมายของโครงการ โดยมีกลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมโครงการ 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มชุมชนและท้องถิ่น 2) กลุ่มนิสิต รวมประมาณ 120 คน (3) ขั้นสรุปผล จัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงาน และการประเมินผลโครงการในด้านความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้แบบสอบถามผลการประเมินความพึงพอใจต่อคู่มือในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ

ผลการศึกษา พบว่า (1) สภาพปัญหาและความต้องการในการปรับปรุงที่อยู่อาศัย : ผู้สูงอายุร้อยละ 80 มีโรคประจำตัว คือ โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิต โรคกระดูกเสื่อม ผู้สูงอายुर้อยละ 50 ถูกทอดทิ้งให้อยู่กับหลานตามลำพัง และมีภาระต้องดูแลหลานที่พ่อแม่ไปทำงานต่างจังหวัด และความต้องการของผู้สูงอายุที่พบ คือ ต้องการราวจับในห้องน้ำ ต้องการไม้เท้าช่วยพยุงตัว ต้องการเครื่องช่วยฟังสำหรับคนพิการด้านการได้ยิน ต้องการกำลังใจจากอาสาสมัครดูแลผู้ด้อยโอกาสตามบ้าน (อสต.) พื้นที่อยู่อาศัยที่ควรได้รับการปรับปรุงตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ 1) ห้องน้ำ 2) บันได 3) การจัดระเบียบข้าวของเครื่องใช้ 4) การปรับปรุงสภาพที่อยู่อาศัยให้มีความมั่นคงแข็งแรง (2) ได้พัฒนาและจัดทำคู่มือในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ โดยคัดกรองเนื้อหาที่ครอบคลุมสำหรับให้ชุมชนและท้องถิ่นได้นำไปใช้ประโยชน์ และได้ทำการจัดอบรมความรู้ให้กับกลุ่มเป้าหมายจำนวนทั้งสิ้น 114 คน และ (3) ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อคู่มือการปรับปรุงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุพบว่า กลุ่มชุมชนและท้องถิ่นมีความพึงพอใจต่อโครงการด้านความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ โดยรวมมีค่าระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.39$, S.D.= 0.62) กลุ่มนิสิตมีความพึงพอใจต่อโครงการด้านความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ โดยรวมมีค่าระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.30$, S.D.= 0.50) และความพึงพอใจด้านประโยชน์ที่ได้รับ โดยรวมมีค่าระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.39$, S.D.= 0.50)

คำสำคัญ: คู่มือการปรับปรุงที่อยู่อาศัย, ความปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ, ช่างชุมชน/ท้องถิ่น

¹ อาจารย์ สำนักวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 44150, (081) 644-5503, Email : yoorippo@hotmail.com

² อาจารย์ สำนักวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 44150, (084) 402-4526, Email : tanayut.c@msu.ac.th

Abstract

This study investigates and analyses problems and the need to improve housing for the elderly in the area of Wangsang sub-district, Kae-Dam district, Mahasarakham province in order to develop a manual for housing improvement for a suitable and safe environment for the elderly. Also investigated is the satisfaction of all concerned parties with the manual developed as the outcome of the research project. The study procedures were divided into three phases: (1) the preparation phase, in which the purpose was to visit the research site and thereby to investigate and analyse the problems and need to improve housing for the elderly; (2) the training phase, in which the purpose was to provide a training course for individuals who were the target population of the research project. The project participants include community and local authorities and students; and (3) the conclusion phase, in which the purpose was to produce a conclusion report which provides information about the work process and the evaluation of the project in terms of the satisfaction of the target groups. The survey questionnaire, which collected data on the satisfaction with the manual for housing improvement for a suitable and safe environment for the elderly, was administered to the target population.

The results are as follows: Firstly, in terms of the problems found among the elderly, there are: 1) 80% of the elderly residents who have chronic physical illnesses such as diabetes, hypertension and osteoarthritis; and 2) 50% of these senior citizens have been abandoned by their children who work outside the town and have been left to rear their grandchildren alone. According to their needs, these older citizens would like to have: 1) toilet rails installed in their bathrooms; 2) walkers; 3) hearing aids for hearing-impaired persons; and 4) moral support from community-based home-care volunteers for disadvantaged people. Additionally, there are certain things that need to be done as well as parts of the house that need to be altered for a better living environment, all of which are listed according to their degree of importance as follows: 1) toilets; 2) stairs; 3) the placement of things in the house; and 4) the improvement of the houses in order to make them strong and firm. Secondly, the researchers have developed a manual for housing improvement for a suitable and safe environment for the elderly, and the content of the manual covers all necessary information in which the community and local authorities can use. The researchers also provided a training course for the target population of 114 persons. Finally, in terms of the satisfaction with the developed manual for housing improvement for a suitable and safe environment for the elderly, the study reveals: 1) the satisfaction of the 'community and local authorities' group in terms of the knowledge and experience gained from the project is at the highest level ($\bar{x} = 4.39$, S.D. = 0.62); 2) the satisfaction of the 'students' group in terms of the knowledge and experience gained from the project is at the highest level ($\bar{x} = 4.30$, S.D. = 0.50); and 3) the satisfaction of the project participants in terms of the benefits gained from the project is also at the highest level ($\bar{x} = 4.39$, S.D. = 0.50).

Key Words: Manual for Housing Improvement, Safety for the Elderly, Local Craftsmen/Local Authorities

^{1,2} Lecturer, Bureau of Architecture, Faculty of Architecture, Urban Design and Creative arts, Mahasarakham University, Mueang District, Maha Sarakham 44000, Thailand.

บทนำ

สืบเนื่องมาจากงานวิจัยโครงการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ พื้นที่ต้นแบบชุมชนนาอยู่สำหรับผู้สูงวัย ตำบลวังแสง อำเภอแกลง จังหวัดมหาสารคาม¹ ซึ่งทางคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ ได้ทำงานร่วมกับทางองค์การบริหารส่วนตำบลวังแสง โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการศึกษาจากสำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ (สทส.)² ในปี 2554 ได้ดำเนินการศึกษาเกี่ยวกับการปรับปรุงที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ จนถึงขั้นตอนการปรับปรุงที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุต้นแบบ ซึ่งทางผู้วิจัยได้ทำการติดตามประเมินในเบื้องต้น โดยการลงพื้นที่เพื่อสำรวจสภาพที่อยู่อาศัยหลังการซ่อมแซมและปรับปรุง พบว่า ในขั้นตอนการก่อสร้างและปรับปรุงที่อยู่อาศัยผู้สูงอายุต้นแบบ อาศัยแรงงานช่างในชุมชนเป็นหลักนั้น ยังมีความผิดพลาดคลาดเคลื่อนจากแนวทางที่ได้ทำการออกแบบไว้ในงานวิจัยอยู่มาก ซึ่งเหตุผลส่วนหนึ่งอาจมีผลสืบเนื่องมาจากข้อจำกัดในด้านงบประมาณ และส่วนสำคัญอีกประการหนึ่งคือช่างชุมชน และคนในชุมชนเอง ยังขาดความรู้ความเข้าใจและเทคนิควิธีการในเรื่องการปรับปรุงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งส่งผลให้การปรับปรุงที่อยู่อาศัยเพื่อให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมและปลอดภัยสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้นนั้น ยังไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าควรมีการพัฒนาคู่มือการปรับปรุงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ และจัดอบรมความรู้ช่างชุมชนและท้องถิ่น โดยมีเนื้อหาของคู่มือและการจัดอบรมเกี่ยวกับมาตรฐานในการออกแบบที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เทคนิคการก่อสร้าง และการประมาณการราคาวัสดุและค่าก่อสร้าง เพื่อประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุในชุมชนของตำบลวังแสง ซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมาย และคาดหวังว่าจะสามารถขยายผลไปสู่ท้องถิ่นอื่นๆ ใน

การปรับปรุงที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลวังแสง อำเภอแกลง จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อพัฒนาและสร้างคู่มือในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในคู่มือการปรับปรุงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ

ขอบเขตของการวิจัย

1. พื้นที่ศึกษา/บริบทชุมชน

ตำบลวังแสง อำเภอแกลง จังหวัดมหาสารคาม ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของตัวอำเภอแกลง อยู่ห่างจากตัวอำเภอประมาณ 8 กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัดมหาสารคามประมาณ 18 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 28.88 ตารางกิโลเมตร มีการตั้งถิ่นฐานแบ่งออกเป็นหมู่บ้าน จำนวน 20 หมู่บ้าน โดยพื้นที่ชุมชนตั้งอยู่บนที่มีพื้นที่น้ำล้อมรอบ เชื่อมต่อกับพื้นที่แหล่งน้ำที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ มีการอยู่อาศัยกันแบบเครือญาติ รูปแบบการตั้งถิ่นฐานเหมือนกับการตั้งถิ่นฐานของชุมชนชนบททางภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยส่วนใหญ่ ซึ่งรวมถึงการมีศูนย์กลางเป็นพื้นที่ทำกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ วัด ศาลาชุมชน รวมทั้งสถานอนามัยและที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลวังแสง พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ในด้านการเกษตร โดยมีพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมดประมาณ 26.64 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 88.76 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนที่เหลือเป็นที่อยู่อาศัย ที่สาธารณประโยชน์ และเลี้ยงสัตว์

2. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายของโครงการแบ่งเป็น 3 กลุ่มหลักๆ คือ

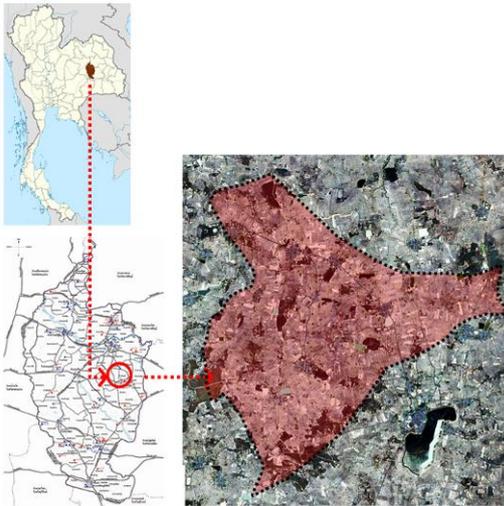

Figure 1 The location and area of Wangsang Sub-district, Kea-Dam district, Mahasarakham Province.

2.1 กลุ่มชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย ประชากรผู้สูงอายุและผู้ดูแลผู้สูงอายุ อาสาสมัคร ประจำหมู่บ้าน และช่างอบต./ช่างชุมชน ของตำบลวังแสง อำเภอแกลง จังหวัดมหาสารคาม และเจ้าหน้าที่ จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ จำนวนไม่น้อยกว่า 3 แห่ง เพื่อประโยชน์ในการขยายผล โดยผู้วิจัย ทำการคัดเลือกจากผู้สมัครใจเข้าร่วมโครงการ แบบ คณะกลุ่ม รวมจำนวน 80 คน

2.2 กลุ่มนิสิตคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ ที่มีความสนใจเพื่อประโยชน์ ด้านบูรณาการกับการเรียนการสอน จำนวน 40 คน

2.3 กรณีการศึกษาการปรับปรุงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ ด้วยการ คัดเลือกที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุทั้ง 10 หลัง ที่ได้จาก กระบวนการในงานวิจัยโครงการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ พื้นที่ต้นแบบ ชุมชนน่านอยู่สำหรับผู้สูงวัย ตำบลวังแสง อำเภอแกลง จังหวัดมหาสารคาม²

3. ระยะเวลาในการวิจัย

ระยะเวลาในการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น เพื่อ พัฒนาและสร้างคู่มือในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ ได้ดำเนินการ เดือนมีนาคม พ.ศ.2555 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ.2555 และดำเนินการประเมินความพึงพอใจในคู่มือ

การปรับปรุงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและปลอดภัย สำหรับผู้สูงอายุ ในเดือนตุลาคม พ.ศ.2555

กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาข้อมูลจากหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง และเอกสารวิชาการ เพื่อทราบถึงความต้องการ พื้นฐาน และลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่เหมาะสมกับสภาพร่างกายและการใช้ชีวิตประจำวัน ของผู้สูงอายุ โดยมีเนื้อหาสังเขป ดังนี้

1. การออกแบบสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรกับ ผู้สูงอายุ

1.1 การออกแบบสำหรับทุกคน (Universal Design; Design for All)³ แนวความคิดสากลที่ องค์กรสหประชาชาติได้พยายามเผยแพร่และ ส่งเสริม จากแนวความคิดเดิมเพื่อที่มีจุดประสงค์ เพื่อให้ผู้พิการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก ในการ ดำรงชีวิตในอาคารและสิ่งแวดล้อม ตามโครงการ Promotion of Non-Handicapping Physical Environment for Disabled Persons และได้มีการ พัฒนาตามลำดับ ซึ่งในที่สุดก็เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป

1.2 คู่มือปฏิบัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม การออกแบบสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับการออกแบบสำหรับทุกคน (Universal Design Code of Practice)⁴ ได้จัดทำ มาตรฐานสำหรับการออกแบบเพื่อทุกคนที่เหมาะสม กับประเทศไทย เพื่อให้สถาปนิกและบุคคลที่เกี่ยวข้อง นำไปใช้ประโยชน์ ในการออกแบบชุมชนเมือง สถาปัตยกรรม การตกแต่งภายในและการออกแบบ ผลิตภัณฑ์ สำหรับประชาชนทุกเพศทุกวัย ผู้สูงอายุ และคนพิการสามารถใช้ได้

1.3 การจัดการและตกแต่งภายในที่เหมาะสม สำหรับผู้สูงอายุ (Aranyi Laszo, Larry L. Goldman, 1980)⁵ ซึ่งคำนึงถึงสภาพและสมรรถนะทางร่างกาย ของผู้สูงอายุ รวมถึงอุปกรณ์ประกอบส่วนอื่นๆ ของ ผู้สูงอายุด้วย เช่น การใช้รถเข็น และไม้เท้าช่วยเดิน อาทิ กำแพงและประตู พื้น เพดาน การเลือกใช้สี การให้แสงสว่าง แก้วและโต๊ะ ห้องน้ำ ห้องครัว เตียง

และพื้นที่รอบๆ เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย และอุปกรณ์ช่วยการเคลื่อนไหว เป็นต้น

1.4 หลักการออกแบบบ้านพักสำหรับผู้สูงอายุ (Lawton, M.P., 1975) กล่าวถึงหลักการในการออกแบบที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุนั้น มีหลักในการออกแบบเบื้องต้นเพื่อจุดประสงค์ในเรื่องความปลอดภัยเป็นสิ่งสำคัญและรายละเอียดการออกแบบพื้นที่ใช้สอยส่วนต่างๆ ที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ อาทิ ขนาดของห้อง ห้องรับแขกพักผ่อน ห้องครัว ห้องอาบน้ำห้องนอน ห้องแต่งตัว พื้นห้อง หน้าต่าง และการให้แสงสว่าง⁶

2. สมรรถนะทางร่างกายของผู้สูงอายุ

ความจำกัดของผู้สูงอายุและผลกระทบต่อผู้สูงอายุด้านสภาพแวดล้อม⁷ ความเปลี่ยนแปลงของสภาพและสมรรถนะทางร่างกายเมื่ออายุมากขึ้น และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อการตอบสนองต่อสภาพแวดล้อม อาทิ สายตายาว กระดูกตาขุ่น ลานสายตาแคบลง หูตึง การได้กลิ่นช้า ประสาทรับสัมผัสช้า ความแข็งแรงตัวของกล้ามเนื้อลดลง ข้อติด ความจำสั้น กลืนปัสสาวะไม่ได้ อูจาระลำบาก ไข้ยาหลายอย่าง ความดันโลหิตต่ำ หน้ามืดบ่อยๆ ซึ่งจะมีผลต่อการออกแบบปรับปรุงที่อยู่อาศัย ให้สอดคล้องกับสภาพร่างกาย สามารถใช้ชีวิตได้อย่างเป็นปกติและลดการเกิดอุบัติเหตุ

3. แผน นโยบาย และกฎหมายที่เกี่ยวข้องการดูแลผู้สูงอายุระดับต่าง ๆ

3.1 พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ ปี พ.ศ.2546

3.2 กฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพและคนชรา พ.ศ. 2548⁸

วิธีการศึกษา

แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. **ขั้นเตรียมการ** โดยการศึกษาข้อมูลพื้นที่และวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ และการศึกษาจากงานวิจัยโครงการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ พื้นที่ต้นแบบชุมชนนำอยู่สำหรับผู้สูงวัย ตำบลวังแสง อำเภอแกลง จังหวัด

มหาสารคาม นำมาคัดกรองเนื้อหาที่จำเป็นเพื่อพัฒนาและจัดทำคู่มือการปรับปรุงคู่มือในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ

2. **ขั้นดำเนินการ** ทำการจัดอบรมกลุ่มเป้าหมายของโครงการ โดยมีกลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมโครงการประมาณ 120 คน

3. **ขั้นสรุปผล** ทำรายงานสรุปผลการดำเนินงานและการประเมินผลโครงการในด้านความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมอบรม และการนำไปใช้ประโยชน์ โดยใช้แบบสอบถามผลการประเมินความสำเร็จของการบูรณาการงานบริการทางวิชาการกับกิจกรรมโครงการ โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มชุมชนและท้องถิ่นผู้เข้าร่วมโครงการ และ 2) กลุ่มนิสิต ซึ่งจะแสดงผลจากแบบสอบถาม การบรรลุมิติวัตถุประสงค์การดำเนินงาน และทำการสรุปผลการดำเนินงาน

ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ พบว่า

1.1 สถานการณ์ผู้สูงอายุในตำบลวังแสง ผู้สูงอายุในตำบลวังแสง มีจำนวนทั้งหมด 755 ราย ช่วงอายุ 60 – 70 ปี จำนวน 504 คน คิดเป็นร้อยละ 66.75 ของผู้สูงอายุทั้งหมด ช่วงอายุ 71 – 80 ปี จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 25.83 ของผู้สูงอายุทั้งหมด ช่วงอายุ 81 ปีขึ้นไป จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 7.42 ของผู้สูงอายุทั้งหมด ผู้สูงอายุในตำบลวังแสงที่มีอายุเกิน 100 ปี มีจำนวน 1 ราย ผู้สูงอายุร้อยละ 80 มีโรคประจำตัว คือ โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิต โรคกระดูกเสื่อม ผู้สูงอายुर้อยละ 50 ถูกทอดทิ้งให้อยู่กับหลานตามลำพัง และมีภาระต้องดูแลหลานที่พ่อแม่ไปทำงานต่างจังหวัด

1.2 การจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ คนพิการและผู้ด้อยโอกาส ในตำบลวังแสง มีผู้สูงอายุได้รับการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจำนวน 755 ราย ได้รับสวัสดิการทางด้านการปรับปรุงสภาพแวดล้อม อาทิ สร้างบ้าน สร้างสิ่งอำนวยความสะดวก จำนวน 20 ราย มีผู้สูงอายุเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนจำนวน 700 ราย

1.3 ข้อมูลความต้องการในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุต้องการราวจับในห้องน้ำ ต้องการไม้เท้าช่วยพยุงตัว ต้องการเครื่องช่วยฟังสำหรับคนพิการด้านการได้ยิน ต้องการกำลังใจจากอาสาสมัครดูแลผู้ด้อยโอกาสตามบ้าน (อสด.)

1.4 ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจจริงวัดบ้านผู้สูงอายุ และสัมภาษณ์เชิงลึกถึงวิถีชีวิต ลักษณะการอยู่อาศัย พื้นที่ใช้งานประจำ และสังเกตถึงพื้นที่ใช้สอยภายในบ้านที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุหรือเป็นอุปสรรคต่อการใช้งานนั้น พบว่า พื้นที่อยู่อาศัยที่ควรได้รับการปรับปรุงตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ 1) ห้องน้ำ 2) บันได 3) การจัดระเบียบข้าวของเครื่องใช้ และ 4) การปรับปรุงสภาพที่อยู่อาศัยให้มีความมั่นคงแข็งแรงเหมาะสมแก่การอยู่อาศัย เมื่อได้ผลการสำรวจจริงวัดบ้านผู้สูงอายุดังกล่าวแล้ว จึงทำการออกแบบปรับปรุงให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ

1.5 ข้อมูลจากการติดตามประเมินสภาพที่อยู่อาศัยหลังการซ่อมแซมและปรับปรุงในเบื้องต้น โดยการลงพื้นที่สำรวจ พบว่า ยังมีความคลาดเคลื่อนจากแนวทางการออกแบบที่ได้เสนอไว้ในงานวิจัยบางประการ อาทิ ไม่ติดตั้งราวจับช่วยพยุงตัวในบริเวณที่เสนอแนะ การปรับปรุงบันไดที่ยังไม่ได้มาตรฐาน ไม่ปิดลูกตั้งบันได การติดตั้งประตูห้องน้ำเปิดเข้าด้านในการติดตั้งราวจับในห้องน้ำในตำแหน่งที่ไม่ถูกต้องหรือผิดวิธี การนำวัสดุเดิมมาใช้แต่ขาดการประยุกต์หรือปรับปรุงให้เหมาะสม ไม่จัดระเบียบข้าวของเครื่องใช้เป็นต้น ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นส่วนสำคัญในการนำมาพัฒนาและจัดทำคู่มือในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ

2. การพัฒนาและจัดทำคู่มือในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ พบว่า ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ คือ ได้มีการพัฒนาและจัดทำคู่มือให้มีเนื้อหาที่ครอบคลุมสำหรับให้ชุมชนและท้องถิ่นได้มีความรู้ความเข้าใจในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ โดยเนื้อหาที่นำมาจัดทำคู่มือและจัดอบรม ได้แก่

2.1 เหตุผลความจำเป็นในการปรับสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุ โดยทั่วไปยังประกอบอาชีพเกษตร คิดเป็นร้อยละ 90 รายได้หลักมาจากเบี้ยยังชีพ คิดเป็นร้อยละ 98 ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ พบว่าส่วนใหญ่มีโรคประจำตัว คือ โรคปวดหลังปวดเอว คิดเป็นร้อยละ 28 โรคความดันโลหิต คิดเป็นร้อยละ 20 โรคเบาหวาน คิดเป็นร้อยละ 17 และโรคข้อเสื่อมและกระดูกพรุน คิดเป็นร้อยละ 10 นอกจากนี้ยังพบปัญหาการทำงานทางร่างกายของผู้สูงอายุ คือ การมองเห็น คิดเป็นร้อยละ 25.8 การเคลื่อนไหว คิดเป็นร้อยละ 19.1 การได้ยิน คิดเป็นร้อยละ 11.7 และระบบขับถ่าย คิดเป็นร้อยละ 8.4

2.2 มาตรฐานการออกแบบและแนวคิดในการปรับสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัยให้ผู้สูงอายุสามารถใช้งานได้จริง ตามแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย สำหรับผู้สูงอายุพื้นฐาน 7 ประเภท คือ การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในห้องน้ำและห้องส้วม การติดตั้งราวจับ อุปกรณ์พยุงตัว/ราวกันตก การจัดทำทางลาดพร้อมราวจับช่วยพยุงตัว การใช้ประตูบานเลื่อนหรือประตูบานเปิดออกภายนอก การกริ่งสัญญาณขอความช่วยเหลือกรณีฉุกเฉินสำหรับผู้สูงอายุ ที่จอดรถสำหรับผู้สูงอายุ จัดให้มีบริการข้อมูล/ข่าวสารที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ โดยเน้นหลัก 3 ประการ คือ สะดวก ปลอดภัย ใช้งานได้จริง

2.3 วัสดุทางเลือกในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยและเทคนิควิธีการก่อสร้าง พบว่าส่วนใหญ่ผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบท ยังขาดทุนทรัพย์ในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัย ทางผู้วิจัยได้เสนอวัสดุทางเลือกที่สามารถหาได้ในท้องถิ่น ได้แก่ ไม้ไผ่ กรวด ผนังดิน เป็นต้น พร้อมทั้งนำเสนอเทคนิควิธีการก่อสร้าง ผนัง ผนัง หลังคา ทางเท้า ทางลาด ราวจับพยุงตัวและเครื่องสุขภัณฑ์

2.4 การประมาณการค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงที่อยู่อาศัย ได้ใช้กรอบของการวัดปริมาณงาน ตามแนวทางของ วสท. โดยเนื้อหาประกอบไปด้วยข้อกำหนดทั่วไป งานดินขุด งานดินถม งานโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก งานก่อและงานฉาบ งานโครงสร้างเหล็ก งานไม้ งานป้องกันน้ำ อูณหภูมิ และ

ความขึ้น งานตกแต่งผนัง พื้น และงานฝ้าเพดาน พร้อมทั้งแนวคิดการวิเคราะห์ราคาต่อหน่วย และได้ทำการจัดอบรมให้แก่กลุ่มเป้าหมายในวันอังคารที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2555 เวลา 9.00 – 15.30 น. ณ ห้องประชุม AR 201 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมือง และนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยมีผู้เข้าร่วมการอบรมทั้งสิ้น 114 คน

การบรรลุเป้าหมายเชิงปริมาณ ดูจากจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการอบรม 114 คน จากเป้าหมาย 120 คน คิดเป็นร้อยละ 95 (เป้าหมายเชิงปริมาณ คือ มีผู้เข้าร่วมโครงการไม่น้อยกว่าร้อยละ 80) และบรรลุเป้าหมายเชิงคุณภาพ โดยดูจากผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโครงการ

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อโครงการจัดอบรมและคู่มือในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ พบว่า

กลุ่มชุมชนและท้องถิ่น มีความพึงพอใจต่อผลสำเร็จของการบูรณาการโครงการด้านความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ โดยรวมมีค่าระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.39$, S.D.= 0.62) (ตารางที่ 3) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ปัจจัยด้านสามารถนำความรู้และประสบการณ์จากการร่วมกิจกรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน/การปฏิบัติงานได้ ต่อสังคมและชุมชนมีความคิดเห็นสำคัญมากอันดับสูงสุด ($\bar{x} = 4.58$, S.D.

= 0.57) รองลงมา คือ ปัจจัยด้านกิจกรรมมีความสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน/กลุ่มเป้าหมาย ($\bar{x} = 4.45$, S.D. = 0.57)

กลุ่มนิสิต มีความพึงพอใจต่อผลสำเร็จของการบูรณาการโครงการด้านความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ โดยรวมมีค่าระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.30$, S.D.= 0.50) (ตารางที่ 4) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ปัจจัยด้านได้รับความรู้และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์นอกเหนือจากตำราและการเรียนในชั้นเรียนมีความคิดเห็นสำคัญมากอันดับสูงสุด ($\bar{x} = 4.56$, S.D. = 0.50) รองลงมา คือ ปัจจัยด้านกิจกรรมมีความสอดคล้องกับเนื้อหาสาระที่เรียน ($\bar{x} = 4.41$, S.D.=0.50) และความพึงพอใจต่อผลสำเร็จของการบูรณาการในด้านประโยชน์ที่ได้รับ โดยรวมมีค่าระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.39$, S.D.= 0.50) (ตารางที่ 5) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ปัจจัยด้านการร่วมกิจกรรมทำให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้น และปัจจัยด้านการร่วมกิจกรรมช่วยให้เรียนรู้วิธีการทำงานด้านการปรับสภาพแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ และการก่อสร้าง มีความคิดเห็นสำคัญมากอันดับสูงสุดเท่ากัน ($\bar{x} = 4.41$, S.D. = 0.50) รองลงมา คือ ปัจจัยด้านสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ($\bar{x} = 4.35$, S.D. = 0.49)

Table 3 The perspective evaluation rates on success of the integration in the term of knowledge and experience gained. "Community" and "local" groups (n = 80 people)

Evaluation topics	Evaluation Levels					\bar{x}	S.D.	Interpretation
	Lowest	Low	Middle	High	Highest			
1. The activity is consistent with the problems and needs of the community / target group	0 (0)	0 (0)	3 (3.8)	38 (47.5)	39 (48.8)	4.45	0.57	Highest
2. Be able to apply knowledge and experience from activity participation in daily life / at work.	0 (0)	0 (0)	3 (3.8)	41 (51.3)	36 (45)	4.41	0.57	Highest
2.1 For themselves	0 (0)	0 (0)	11 (13.8)	32 (40)	37 (46.3)	4.32	0.70	Highest
2.2 For organization)	0 (0)	0 (0)	7 (8.8)	35 (43.8)	38 (47.5)	4.39	0.65	Highest

Table 3 The perspective evaluation rates on success of the integration in the term of knowledge and experience gained. “Community” and “local” groups (n = 80 people)

Evaluation topics	Evaluation Levels					\bar{X}	S.D.	Interpretation
	Lowest	Low	Middle	High	Highest			
2.3 For society and community	0 (0)	0 (0)	3 (3.8)	28 (35)	49 (61.3)	4.58	0.57	Highest
3. Activity participation causes creating a network in community / society.	0 (0)	0 (0)	5 (6.3)	42 (52.5)	33 (41.3)	4.35	0.60	Highest
4. Gain knowledge and useful experience and be able to pass on them to the community / society.	0 (0)	0 (0)	6 (7.5)	40 (57.5)	34 (42.5)	4.35	0.62	Highest
5. Be able to apply knowledge and experience from activity participation to develop new knowledge or to extend results.	0 (0)	0 (0)	10 (12.5)	39 (48.8)	31 (38.8)	4.26	0.67	Highest
Total						4.39	0.62	Highest

Table 4: The perspective evaluation rates on success of the integration in the term of knowledge and experience gained. “Students” group (n = 34 people)

Evaluation topics	Evaluation Levels					\bar{X}	S.D.	Interpretation
	Lowest	Low	Middle	High	Highest			
1. The activities are aligned with their learning content.	0 (0)	0 (0)	0 (0)	20 (58.8)	14 (41.2)	4.41	0.50	Highest
2. The activities cause more understanding in the learning content.	0 (0)	0 (0)	0 (0)	29 (85.3)	5 (14.7)	4.15	0.36	High
3. Have experienced or learned ways of life of the people from the sample cases / the fieldwork.	0 (0)	0 (0)	6 (17.6)	20 (58.8)	8 (23.5)	4.06	0.65	High
4. Gain useful knowledge and experience beyond the textbook and classroom.	0 (0)	0 (0)	0 (0)	15 (44.1)	19 (55.9)	4.56	0.50	Highest
Total						4.30	0.50	Highest

Table 5 The perspective evaluation rates on success of the integration in the term of benefits

"Student" group (n = 34 people)

Evaluation topics	Evaluation Levels					— \bar{X}	S.D.	Interpretation
	Lowest	Low	Middle	High	Highest			
1. Be able to apply knowledge and experience gained to use in to everyday life.	0 (0)	0 (0)	0 (0)	22 (64.7)	12 (35.3)	4.35	0.49	Highest
2. Participation in activities supports more learning.	0 (0)	0 (0)	0 (0)	20 (58.8)	14 (41.2)	4.41	0.50	Highest
3. Participation in activities helps to learn the method in the term of environmental adaptation and construction.	0 (0)	0 (0)	0 (0)	20 (58.8)	14 (41.2)	4.41	0.50	Highest
Total						4.39	0.50	Highest

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาฝีมือและอบรมความรู้ช่างชุมชนและท้องถิ่น ในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ มีเป้าหมายหลักประการแรกตามวัตถุประสงค์ของทุนวิจัยโครงการหนึ่งหลักสูตรหนึ่งชุมชน คือ มุ่งหวังที่จะบริการวิชาการแก่สังคมและทำประโยชน์ให้แก่ชุมชน โดยมีพื้นที่เป้าหมายคือ ตำบลวังแสง ในการที่จะจัดอบรมความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการจัดและปรับปรุงที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ ให้ชุมชนและท้องถิ่นได้ทราบถึงมาตรฐาน และรูปแบบวิธีการ ตลอดจนการประมาณการราคาค่าก่อสร้างและการเลือกใช้วัสดุทางเลือกที่มีในชุมชนเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ซึ่งเป็นการต่อยอดมาจากการดำเนินงานด้านการปรับปรุงที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุที่ท้องถิ่นมีการดำเนินงานมาแล้ว โดยผู้วิจัยมีข้อสรุปและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ดังนี้

1. สรุป

1.1 จากผลการศึกษาตามที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าการดำเนินงานด้านการปรับปรุงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนและท้องถิ่นชนบทนั้นเป็นเรื่องสำคัญจากตัวเลขของจำนวนผู้สูงอายุในตำบลวังแสงที่มีโรคประจำตัวถึงร้อยละ 80 และผู้สูงอายุที่ต้องอยู่กับหลาน

ตามลำพังถึงร้อยละ 50 ฉะนั้น การปรับปรุงที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุ ให้เอื้อต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ลดโอกาสในการเกิดอุบัติเหตุ และทำให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น จึงเป็นเรื่องที่จำเป็นมากขึ้นเนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป ผู้สูงอายุไม่มีลูกหลานคอยดูแลอยู่ใกล้ชิด

1.2 จากผลการติดตามประเมินสภาพที่อยู่อาศัยหลังการซ่อมแซมและปรับปรุงในเบื้องต้น การดำเนินงานด้านการปรับปรุงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ ยังต้องการกระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจระหว่างสถาปนิก ช่างชุมชน และคนในชุมชนอีกมาก โดยเครื่องมือหนึ่งในการสื่อสารดังกล่าว คือ การพัฒนาฝีมือและการจัดอบรมการปรับปรุงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ

1.3 การพัฒนาและจัดทำคู่มือในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ พบว่ามีเนื้อหาที่ครอบคลุมสำหรับให้ชุมชนและท้องถิ่นสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ โดยประเมินจากผลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อโครงการจัดอบรมและคู่มือในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 การจัดอบรมการปรับปรุงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ เป็นหนทางหนึ่งในการกระตุ้นให้ชุมชนและท้องถิ่น ได้ตระหนักถึงความสำคัญและคุณภาพการของผู้สูงอายุในชุมชน และได้ทราบถึงความจำเป็นในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นการสะท้อนวัฒนธรรมอันดีของชาติในเรื่องความกตัญญูทดแทน

2.2 เนื้อหาในคู่มือการปรับปรุงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ สามารถนำไปใช้บูรณาการกับการเรียนการสอนให้แก่นิสิตได้ เพื่อให้นิสิตสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับครอบครัวหรือชุมชนของตนเอง โดยในโครงการนี้ได้มีการบูรณาการกับการเรียนการสอนให้แก่นิสิตคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ ใน 3 รายวิชา คือ (1) วิชาการออกแบบเคหการ (Housing Design) (2) วิชาการจัดการงานก่อสร้าง (Construction Management) และ (3) วิชาการจัดการโครงการ 1 (Project Management 1)

2.3 ควรมีการนำเนื้อหาในคู่มือฯ ไปพัฒนาต่อยอดให้มีความเหมาะสมที่จะใช้เพื่อการเผยแพร่ เพื่อประโยชน์ในด้านการขยายผล

2.4 ส่งเสริมให้ท้องถิ่นให้ความสำคัญในเรื่องการปรับปรุงที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ มีการขยายผลและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างท้องถิ่นและภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ในด้านการแบ่งปันทรัพยากร บุคลากร และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งในขั้นตอนนี้อาจต้องอาศัยความช่วยเหลือจากหน่วยงานส่วนกลาง ซึ่งในที่นี้ หมายถึง หน่วยงานหลักที่เป็นผู้รับผิดชอบงานด้านผู้สูงอายุ อาทิ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ (สท.) สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ (สทส.) เป็นต้น ให้เป็นผู้คอยกระตุ้น ส่งเสริม ให้ข้อมูลความรู้และข่าวสาร และประสานงานเครือข่ายภาคีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งให้

การสนับสนุนด้านงบประมาณ เพื่อให้ท้องถิ่นได้เห็นถึงความสำคัญในเรื่องดังกล่าว

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง กระบวนการพัฒนาคู่มือและอบรมความรู้ช่างชุมชนและท้องถิ่น ในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ เป็นงานวิจัยต่อเนื่องจากงานวิจัยเรื่อง การจัดทำสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ พื้นที่ต้นแบบชุมชนนอชผู้สูงอายุ ตำบลวังแสง อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม ที่มุ่งเน้นตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ด้านการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ ในพื้นที่ตำบลวังแสง อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า สภาพปัญหาและความต้องการในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ มีความต้องการในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ ในส่วนของราวจับในห้องน้ำ ต้องการไม้เท้าช่วยพยุงตัว ต้องการเครื่องช่วยฟังสำหรับคนพิการด้านการได้ยิน ต้องการกำลัง ใจจากอาสาสมัครดูแลผู้ด้อยโอกาสตามบ้าน (อสต.) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกตัญญู หอสูติสิมา และคณะ (2554)¹ และวิฑูรย์ เหลียงรุ่งเรืองและคณะ (2552)^{9,10}

2. ด้านการพัฒนาและสร้างคู่มือในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ พบว่า เนื้อหาที่ครอบคลุมสำหรับให้ชุมชนและท้องถิ่นสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ โดยประเมินจากการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อโครงการจัดอบรมและคู่มือในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุตาม แนวทางการจัดทำสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย สำหรับผู้สูงอายุพื้นฐาน 7 ประเภท และเน้นหลัก 3 ประการคือ สะดวก ปลอดภัย ใช้งานได้จริง^{3,5}

3. ด้านการศึกษาความพึงพอใจในคู่มือการปรับปรุงที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุพบว่า กลุ่มชุมชนและท้องถิ่น และกลุ่มนิสิต มีความพึงพอใจต่อผลสำเร็จของการบูรณา

การโครงการด้านความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ โดยรวมมีค่าระดับมากที่สุด

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยชิ้นนี้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากโครงการหนึ่งหลักสูตรหนึ่งชุมชน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปี พ.ศ. 2555

เอกสารอ้างอิง

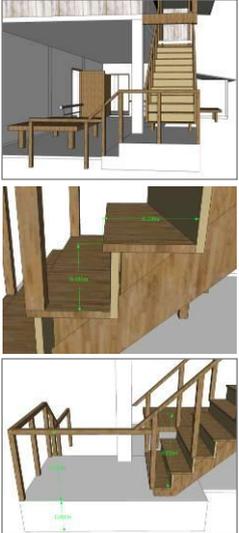
- กัตัญญู หอสูติสิมา และเมธี พิริยการนนท์. อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2554.
- สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: เทพเพ็ญวานิชย์. 2553.
- ไตรรัตน์ จารุทัศน์ กิตติอร ซาลปติ จิราพร เกศพิชญพัฒนา และสุภาวดี ชัยพุฒิ. มาตรฐานขั้นต่ำสำหรับที่พักอาศัยและสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุ. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มูลนิธิสาธารณสุข (มสช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). 2548.
- สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์. คู่มือปฏิบัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม การออกแบบสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการออกแบบสำหรับทุกคน (Universal Design Code of Practice). กรุงเทพฯ: พลัส เพรส. 2552.
- กิตติอร ศิริสุข, ไตรรัตน์ จารุทัศน์, สุวิณี วิวัฒน์วานิช, วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง, กัตัญญู หอสูติสิมา, เมธี พิริยการนนท์, สิทธิศักดิ์ ตันมงคลและช่อเพชร พานระลีก. การปรับปรุงและพัฒนาต้นแบบที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุในชนบท. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.). 2553.
- กิตติอร ศิริสุข, ไตรรัตน์ จารุทัศน์, สุวิณี วิวัฒน์วานิช, วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง, กัตัญญู หอสูติสิมา, เมธี พิริยการนนท์, สิทธิศักดิ์ ตันมงคลและช่อเพชร พานระลีก. การออกแบบชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ สำหรับผู้สูงอายุในชนบท. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.). 2553.
- นพวรรณ จงวัฒนา, เกื้อ วงศ์บุญสิน และรุ่งรัตน์ ไกวรรณะกุล. แบบแผนการเจ็บป่วยและนโยบายเกี่ยวกับสวัสดิการการรักษาพยาบาลของผู้สูงอายุในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2541.
- กฎกระทรวงกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกในอาคารสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพและคนชรา พ.ศ. 2548. ราชกิจจานุเบกษา, 2548. เล่ม 122. ตอนที่ 52 ก. หน้า 4.
- วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง, สถาปนา กิตติกุล, วัชรพงษ์ ชุมดวงและวารภรณ์ เล้ารัตนานุรักษ์. การสำรวจพื้นที่ในชุมชนเพื่อเตรียมการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สิ่งอำนวยความสะดวก ปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ (เทศบาลตำบลแม่เหียะ). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพเด็กและพิทักษ์เด็กเยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ (สท.). 2552.
- วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง, สถาปนา กิตติกุล, วัชรพงษ์ ชุมดวงและวารภรณ์ เล้ารัตนานุรักษ์. การสำรวจข้อมูลเทศบาลตำบลหนองตองพัฒนา เพื่อเตรียมการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สิ่งอำนวยความสะดวก ปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพเด็กและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ (สท.). 2552.

Example Survey and design of housing condition improvement of the elderly

Table 1 Survey data and ways to improve the housing conditions of the grandmother, Ken Klai-Kaew, 79 years old, Wangsang Sub-district, Kea-Dam district, Mahasarakham Province

General information 			
Co-residents	Living with a spouse, only two people in the house. Their offspring live in separated house nearby		
Housing Conditions	Home basement is raised high. Its ground floor is added by the block-concrete wall. The upstairs is the wooden floor. They have the ownership of the house.		
Congenital disease/ illness	Aches at the legs, marrow and back.		
Income	Allowance of 500 baht per month, and the money from the children on occasion.		
Routine	Watching television, feeding animals on the Garth, vegetable planting and talking to the neighbors.		
Activities	Eating	Residing	Sleeping
	Having food with a spouse on the ground floor.	Mostly reside in the ground floor of the house	(Daytime sleeping in the ground floor and nighttime sleeping in the upstairs
Problematic areas	Stair and toilet		
Site	Problem Condition	Illustrations	
Indoor	Stair is very steep and hard to walk up and down, has an unstable rail on one side.		
Outdoor	Toilet is outside the house. The rail to the toilet is unstable and there is inadequate light.		
Problem Solution	<ul style="list-style-type: none"> - Move the toilet into the house. Add more rail and lights along the path to the toilet. - Adjust the stairs to the standards to be appropriate in use (according to standards, the stair stringer should be about 0.15 m wide and 0.30 m for the riser) and put plywood to close all riser's holes in order to prevent accidents when walking up and down. - Install stable rails to prevent the fall, approximately 0.80 m above ground level. - Organize the appliance and furniture. 		

Table 2 Design and changes after the housing improvement of grandmother, Ken Klai-Kaew

Before improvement	Improving Design	After improvement
		
		

การเปลี่ยนแปลงประชากรส่งผลให้การพึ่งพิงสูงขึ้น
อัตราส่วนการเป็นภาระ \rightarrow อัตราแรงงานต่อผู้สูงอายุ

2543 อัตราส่วน 7 คน ผู้สูงอายุ 1 คน	2553 อัตราส่วน 5.7 คน ผู้สูงอายุ 1 คน	2563 อัตราส่วน 5.8 คน ผู้สูงอายุ 1 คน
---	---	---

ประชากรวัยแรงงานต้องรับภาระเพิ่มขึ้นในการดูแลประชากรผู้สูงอายุ
ต้องเร่งเพิ่มขีดความสามารถในช่างที่ประชากรวัยแรงงานไม่มีสัดส่วนสูง
ต้องเตรียมการบริการทางสังคม และจัดระบบการคุ้มครองทางสังคมให้เพียงพอ

การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวของผู้สูงอายุ

การเปลี่ยนแปลง	การปรับตัว
1. ความยาวของ ความสูงของ ขนึ่ง คำว่า พจนานุกรม	1. การวางเครื่องมือเคลื่อนที่บนรถเข็น ขนึ่ง ขัน และเก้าอี้ โมดิฟิไนด์ ไม่นั่ง ราวจับ
2. การใส่รองเท้า หลุด ไม่ถนัดบน โคนไม้เท้า ขี่จักรยาน	2. สวมใส่ เสื้อผ้า ผู้ดูแล และ ถักถัก เสื่อ เสื่อ รัดกุม รัดกุม รัดกุม รัดกุม รัดกุม
3. การใส่แว่น	3. แว่นที่ใส่ได้ ดูด แว่นที่สวมใส่ได้ ดูด แว่นที่สวมใส่ได้ ดูด แว่นที่สวมใส่ได้ ดูด
4. การสวมถุงมือ	4. การถือของหนักๆ ถูกลูกหลาน, สีสัน ถูกลูกหลานช่วยถือของหนักๆ ถูกลูกหลานช่วยถือของหนักๆ

วัสดุทางเลือกในการปรับปรุงที่อยู่อาศัย และเทคนิควิธีการก่อสร้าง
บรรยายโดย : ธนายุทธ ไชยธรัตน์

วัสดุทางเลือกในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยและเทคนิควิธีการก่อสร้าง
บรรยายโดย : ธนายุทธ ไชยธรัตน์

แนวทางการวัดปริมาณงานก่อสร้างอาคาร (ส่วนงานโครงสร้างและงานสถาปัตยกรรม)
บรรยายโดย : ธนายุทธ ไชยธรัตน์

แนวทางการวัดปริมาณงานก่อสร้าง
บรรยายโดย : ธนายุทธ ไชยธรัตน์

Figure 2 The Process of Developing a Manual for Housing Improvement for a Suitable and Safe Environment for the Elderly Training. Tues 9 October 2013.